

Kuka liidaa?

Ajatuksia musiikin johtamisesta
kamarimusiikkikonsertissa 7.6.2009

Musiikin koulutusohjelma
Muusikko AMK
Opinnäytetyö
8.3.2010

Elina Poikonen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Muusikko
Tekijä Elina Poikonen		
Työn nimi Kuka liidaa? Ajatuksia musiikin johtamisesta kamarimusiikkikonsertissa 7.6.2009		
Työn ohjaaja/ohjaajat Annu Tuovila		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika maaliskuu 2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 22+11
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyönäni toteutin ”AINO ja suvi”- kamarimusiikkikonsertin Keuruun uudessa kirkossa kesäkuussa 2009. Konsertissa esiintyi Jousikvartetti AINO, ja ohjelmassa oli Ludwig van Beethovenin Jousikvartetto F-duuri op. 18 nro 1 sekä Antonín Dvořákin Jousikvartetto F-duuri op. 96, lisänimeltään ”Amerikkalainen”. Konsertti järjestettiin Keuruun kaupungin, Keuruun seurakunnan ja Metropolia Ammattikorkeakoulun yhteistyönä.</p> <p>Opinnäytetyöni on nk. monimuototyö, joka koostuu toiminnallisesta tuotoksesta (konsertti) sekä kirjallisesta osuudesta. Kirjallinen työni on raportti, joka jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä luvussa käsittelen lyhyesti konsertin toteuttamista sekä käytännön järjestelyiden että musiikillisen valmistautumisen näkökulmasta. Toisessa luvussa tarkastelen liidausta eli näyttämistä jousikvartettisoitossa. Pohdin erityisesti, kenen ryhmän jäsenistä tulisi missäkin tilanteessa ottaa vastuu liidauksesta ja millaisilla keinoilla liidauksesta saisi mahdollisimman selkeää. Esitän myös muutamia harjoituksia.</p> <p>Oman pohdintani tukena olen lukenut kahta Guarneri- jousikvartetista kertovaa kirjaa. Olen myös ottanut konsertissa esittämästämme Beethovenin kvartetosta nuottiesimerkkejä, jotka voi katsoa konsertin dvd- tallenteelta. Dvd: n avulla analysoin kuinka liidaus kvartetillamme näissä kohdissa onnistui, ja miten suoritusta olisi voinut parantaa.</p> <p>Työni on kohdistettu kaikille kamarimusiikista, erityisesti jousikvartettisoitosta kiinnostuneille.</p>		
Teos/Esitys/Produktio DVD: AINO ja suvi, 7.6.2009		
Säilytyspaikka Metropolia ammattikorkeakoulu/kirjasto/Ruoholahti		
Avainsanat konsertti, kamarimusiikki, jousikvartetti, johtaminen, liidaus, Beethoven, Dvořák		

Degree Programme in Classical Music		Specialisation Musician
Author Elina Poikonen		
Title Who is the leader? Thoughts about leading in string quartet playing.		
Tutor(s) Annu Tuovila		
Type of Work Bachelor's Thesis	Date March 2010	Number of pages + appendices 22+ 11
<p>My final thesis consists of two parts: a concert and a written report. The concert "AINO ja suvi" ("AINO and the summer") was held in Keuruu church in June 2009 and there played the String quartet AINO. The programme of the concert was: String quartet in F major op. 18 no.1 by Beethoven and String quartet in F major op. 96 by Dvořák. The concert was organized in collaboration with City of Keuruu Cultural Office, Keuruu Congregation and Metropolia University of Applied Sciences.</p> <p>In the written report I deal with the process of organizing a classical concert. I try to think over which things you have to take care of when organizing a concert, also I want to evaluate how well did I succeed with our concert. In the second part of the written work I concentrate on the subject: What means leading in string quartet playing? Who should lead and how do you make it clearly and correctly? I also present some exercises.</p> <p>I have read two books about the legendary Guarneri String quartet, which have given me great ideas on leading in a string quartet. For the written part I have also taken some musical examples from the Beethoven's quartet, the examples can be seen on the live DVD-recording from our concert.</p> <p>This final thesis is intended for all chamber music players.</p>		
Work / Performance / Project DVD: AINO ja suvi, 7.6.2009		
Place of Storage Metropolia University of Applied Sciences/library/Ruoholahti		
Keywords concert, chamber music, string quartet, leading, leader, Beethoven, Dvořák		

Sisällys

1 Johdanto	1
2 AINO ja suvi- konsertti 7.6.2009	4
2.1 Konsertin suunnittelu ja musiikillinen toteutus.....	4
2.1.1 Idea	4
2.1.2 Kokoonpano.....	4
2.1.3 Ohjelmiston valinta ja harjoitteluprosessi.....	5
2.2 Käytännön järjestelyt ja markkinointi.....	6
2.2.1 Lähtökohta.....	6
2.2.2 Toteutus.....	6
2.2.3 Lopputulos	7
3 Harjoitusprosessista oppimisprosessiksi.....	8
3.1 Liidaus	8
3.2 Yleisesti liidauksesta	9
3.2.1 Pulssin tunteminen.....	11
3.2.2 Yhteinen hengitys ja koreografia.....	12
3.2.3 Katsekontakti.....	13
3.3. Kuka liidaa?	13
3.3.1 Ohjeita & Esimerkkejä	14
3.3.2 Yhteenveto.....	19
4 Pohdinta	20
Lähteet.....	21
Liitteet.....	22

1 Johdanto

Opinnäytetyön aihetta pohiessani minulle oli alusta asti selvää, että haluan toteuttaa nk. toiminnallisen opinnäytetyön, eli työn joka koostuu sekä kirjallisesta osuudesta että toiminnallisesta tuotoksesta (Kulttuurialan opinnäyteohje 2008). Tässä opintojeni vaiheessa en halunnut kirjoittaa tutkielmaa esimerkiksi jousilajeista, vasemman käden tekniikasta tai pedagogisista kysymyksistä, vaan harjoitella lisää ohjelmistoa ja saada esiintymiskokemusta. Niinpä päätin toteuttaa osana opinnäytetyönäni Jousikvartetti AINO:n konsertin Keuruun uudessa kirkossa kesäkuussa 2009. Konsertin ohjelmassa oli Ludwig van Beethovenin Jousikvartetto op. 18 nro 1 F-duuri sekä Antonín Dvořákin Jousikvartetto nro 12 F-duuri "Amerikkalainen".

Olin saanut jo vuosia sitten Keuruun kaupungilta sekä Keuruun seurakunnalta kutsun tulla konsertoimaan Keuruun kirkkoon. Olen esiintynyt musiikkiopintojeni eri vaiheissa aktiivisesti erilaisissa kaupungin ja seurakunnan tilaisuuksissa Keuruun seudulla, mutta nyt minulle tarjottiin mahdollisuus suunnitella kokonaan oma konsertti. Alusta asti tuntui luonnolliselta vaihtoehdolta tuoda Keuruulle AINO- kvartettimme. Vaikka Keuruulla varsin vilkas musiikkielämä onkin, ei jousikvartetteja ole siellä viime aikoina esiintynyt (Läntisen Keski-Suomen musiikkileiri 2009; Keuruun musiikkileiri 2010). Ajattelin, että tämä kokoonpano voisi vaihteeksi tuntua virkistävältä. Yleisön vaihtuvuus klassisen musiikin konserteissa kun on näin pienellä paikkakunnalla valitettavan vähäistä.

Myös kvartettimme tilanteeseen konsertti sopi erinomaisesti. Pääkaupunkiseudulla on erittäin vaikea päästä soittamaan kokonaan omia konsertteja. Metropolia

Ammattikorkeakoulussa matineat ovat usein niin täynnä, että ei ole mahdollista soittaa edes yhtä kokonaista kvartettoa. Tilanteet, joissa voisi harjoitella täysimittaisen konserttiohjelman hallitsemista, ovat opiskeluvaiheessa kiven alla. Olimme siis enemmän kuin mielissämme, kun pääsimme suunnittelemaan tätä konserttia.

Kappaleet valikoituivat senhetkisen ohjelmistomme mukaan. En halunnut etukäteen miettiä mitään teemaa konsertille. Minulle oli tärkeintä, että ohjelmisto veisi kvartetiamme mahdollisimman paljon eteenpäin ja että kappaleet olisivat siinä mielessä "yleisöystävällisiä", että konserttia voisi markkinoida Keuruulla mahdollisimman laajalti. Konsertti järjestettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun, Keuruun kaupungin sekä Keuruun seurakunnan yhteistyönä. Varsinaisena hankkeistajana toimi Keuruun kaupungin kulttuuritoimi.

Konsertin järjestäminen oli minulle suuri haaste sekä muusikkona että käytännön järjestelyiden osalta. Olin kahtena aikaisempana kesänä 2007 ja 2008 toiminut Keuruun kaupungin kulttuuritoimessa harjoittelijana vastualueenani "Soiton paikka"-konserttisarjan tuottaminen, mutta tällöin en osallistunut konsertteihin muusikon roolissa. Oli haasteellista olla samanaikaisesti vastuussa sekä käytännön asioista että musiikillisesta sisällöstä. Tavoitteenani oli järjestää hyvin yksinkertainen ja perinteinen konsertti, jossa musiikki ja tila saisivat puhua puolestaan. Halusin myös panostaa parhaani mukaan konsertin tiedotukseen, jotta saisin keuruulaiset sankoin joukoin liikkeelle.

Konserttia varten saimme kvartetin kanssa ohjausta oman ohjaajamme Paavo Pohjolan lisäksi Uusi Helsinki- kvartetin viulistilta Petri Aarniolta. Kappaleiden analysoinnissa minua auttoi Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikkianalyysin lehtori Kai Lindberg. Konsertin käytännön järjestelyissä suurin tuki oli Keuruun kaupungin kulttuurisihteeri Virva Asp. Tilat saimme käyttöömmme Keuruun seurakunnalta. Mainosten ja käsiohjelmien tekemisessä mukana olivat valokuvaaja Taneli Päckilä sekä Katja Lehtomäki Keuruskopio Oy:stä.

Tämä opinnäytetyöni kirjallinen osuus jakautuu karkeasti kahteen osaan. Ensin haluan pähkinänkuoressa kertoa, kuinka konsertin järjestäminen kokonaisuudessaan onnistui. Konsertti oli ja tulee olemaan tämän työni keskeisin ja tärkein osa. Toisessa osassa keskityn pohtimaan liidauksen merkitystä kamarimusiikkiryhmissä, erityisesti omassa kvartetissämme. Kuinka liidauksella onnistui AINO ja suvi- konsertissa ja kuinka voisimme tulevaisuudessa kehittyä siinä. Käytän työssäni termiä "liidauks" kuvaamaan tapahtumaa, jossa yhden soittajan liike tai joskus jopa pelkkä soinnin muutos ohjaa muita

ryhmän jäseniä yhtenäiseen musiikilliseen ilmaisuun. Kyse ei ole pelkästään fyysisestä "näyttämisestä", vaikka tätä joskus suomenkielessä käytetäänkin, vaan ohjaamisesta myös tunnelman, karakterin tai fraseerauksen suhteen. Kuitenkaan en halua käyttää englanninkielisen termin "lead" suoraa suomennosta "johtaa", sillä kyseessä ei missään tapauksessa ole kapellimestari-tyylinen johtaminen. Kamarimusiikki on mitä suurimmassa määrin ryhmätyötä. Lisäksi, suomalaisten muusikkojen keskuudessa "liidatus" tuntuu terminä olevan jo melko vakiintunut.

Kirjallisen raportin lisäksi työni koostuu live DVD-tallenteesta sekä konserttia varten tuotetuista materiaaleista.

2 AINO ja suvi- konsertti 7.6.2009

2.1 Konsertin suunnittelu ja musiikillinen toteutus

2.1.1 Idea

Tämän konsertin suunnittelu lähti käyntiin kahdenpuoleisesta tarpeesta. Keuruun seurakunnalta ja kaupungilta olin saanut konserttitoiveen jo jokin aika sitten, ja koska kvartetin kanssa olimme etsineet esiintymistilaisuuksia, palveli tämä myös meidän toiveitamme. Keuruulta ei esiintyjien tai ohjelmiston suhteen tullut mitään erityisiä toiveita. Sain siis vapaat kädet konsertin suunnitteluun.

Syksyllä 2008 aloin pikkuhiljaa muokata ajatusta kamarimusiikkikonsertista. Ideaali konserttipaikka olisi ollut Keuruun vuonna 1758 valmistunut vanha kirkko, joka tunnelmaltaan ja akustiikaltaan on vailla vertaansa (Knapas 1998, 15). Pitkään suunnitelmissa olikin toteuttaa konsertti jokakesäisen Soiton paikka- festivaalin avajaiskonserttina Keuruun vanhassa kirkossa juhannusaattoyönä. Aikataulullisten esteiden vuoksi tämä ei kuitenkaan onnistunut, ja näin konserttia aikaistettiin kesäkuun alkuun. Ajankohdan muutoksen myötä myös konserttipaikka vaihtui. Keuruun vanhassa kirkossa ei nimittäin ole minkäänlaista lämmitystä, ja kesäkuun ensimmäisenä viikonloppuna kirkko saattaa olla jääkylmä. Niinpä AINO ja suvi päätettiin järjestää Keuruun uudessa kirkossa kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina ja Suvin nimipäivänä 7.6.2009.

2.1.2 Kokoonpano

Minulle oli alusta asti selvää, että konsertissa esiintyisi Jousikvartetti AINO. AINO on perustettu vuonna 2007 silloisen Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian, sittemmin Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoista. Muutaman soittajanvaihdoksen jälkeen kvartetti toimi keväällä 2009 kokoonpanolla Elina Poikonen ja Heidi Ilmolahti, viulu, Helinä Nissi, altto ja Johanna Tarkkanen, sello. Kvartetin alkuaikoina ohjaajina toimivat Stadian puolella Pekka Helasvuo ja Keijo Aho, myöhemmin Paavo Pohjola Sibelius-Akatemiasta.

Kursseilla kvartettia on ohjannut myös mm. Uusi Helsinki – kvartetti sekä tanskalais-hollantilais-amerikkalainen Kubrick- kvartetti.

2.1.3 Ohjelmiston valinta ja harjoitteluprosessi

Ohjelmiston suunnittelu ja harjoittelu lähti käyntiin oikeastaan vahingossa jo syyskuussa 2008. Soitimme Dvořákin "Amerikkalaista" kvartettoa tavoitteenamme osallistua Berliinissä järjestettävälle kamarimusiikin mestarikurssille. Saksassa mestarikurssilla harjoittelimme kvartettoa saksalais- tanskalais- amerikkalaisen Kubrick- kvartetin johdolla. Olimme myös päättäneet ottaa työn alle Beethovenin kvartetton F-duuri op. 18 nro 1. Olimme kuulleet kvartetosta varsin inspiroivan esityksen Uusi Helsinki – kvartetilta, jonka harjoituksia pääsimme myös seuraamaan. Muistan kuinka ajattelimme kvartetton kuullessamme, olisipa mahtavaa joskus esittää noin hieno teos! F-duurikvartetto teki siis suuren vaikutuksen meihin heti ensi kuulemalta. Syksyn edetessä päätimme, että nämä kvartetot soittaisimme Keuruulla.

Konserttiohjelman suhteen kvartettojen sama sävellaji F-duuri aiheutti päänvaivaa. En olisi halunnut ohjelman sisältävän kahta samassa sävellajissa olevaa kvartettoa. Aikataulujen vuoksi tuntui kuitenkin järkevältä soittaa juuri nämä teokset, sillä olimme harjoittelun kanssa jo melko pitkällä.

Harjoittelimme kvartettoja tiiviisti koko lukuvuoden ajan. Ohjaajanamme toimi Paavo Pohjola, mutta saimme myös muutamia tunteja Petri Aarniolta. Loppukeväästä pidimme hiukan taukoa yhteisharjoittelussa, kunnes noin kaksi viikkoa ennen konserttia lämmittelimme teokset jälleen esityskuntoon ja soitimme ne harjoituskonsertissa Helsingin Konservatoriolla.

2.2 Käytännön järjestelyt ja markkinointi

2.2.1 Lähtökohta

Olen työskennellyt kesällä 2007 ja 2008 Keuruun kaupungin kulttuuritoimessa vastaten Soiton paikka- musiikkifestivaalin käytännön järjestelyistä tiedotuksen ja markkinoinnin osalta yhdessä muutaman muun työntekijän kanssa. Kulttuuritapahtuman markkinoinnista minulla oli siis jonkun verran kokemusta. Tällä kertaa halusin mainonnan tavoittavan keuruulaiset mahdollisimman laajalla rintamalla, sillä tilan puolesta yleisömäärää ei tarvinnut rajoittaa. En siis ottanut mainonnalle mitään erityistä kohderyhmää. Keuruun kaupunki lupautui kustantamaan julisteet, lehti-ilmoitukset ym. materiaalit.

2.2.2 Toteutus

Konsertin mainokset teetettiin Keuruskopio Oy:ssä toiveitteni mukaisesti. Aiemmin keväällä valokuvaaja Taneli Päckilä oli ottanut kvartetistamme kuvia, joita sitten mainoksissa käytettiin. Mainosjulisteet kopioitiin Keuruun kaupungintalolla karttojen tulostukseen tarkoitetulla laitteella, ja niitä levitettiin laajalti ympäri Keuruun seutua noin kaksi viikkoa ennen konserttia. Sain myös mahdollisuuden puffijutun ja mainoksen julkaisemiseen paikallislehti Suur-Keuruussa. Puffijutun kirjoitin itse, mainos teetettiin lehden toimituksessa julisteen pohjalta. Puffijuttu julkaistiin Suur-Keuruussa viisi ja kuvallinen mainos kaksi päivää ennen konserttia. Käsiohjelman kirjoittamisessa minua auttoi Metropolia ammattikorkeakoulun musiikkianalyysin lehtori Kai Lindberg. Kävin hänen kanssaan teoksia läpi toukokuussa 2009 keskittyen niiden muotoon. Nämä tunnit olivat erittäin mielenkiintoisia ja auttoivat sekä käsiohjelman kirjoituksessa että ryhmämme tulkinnan muodostumisessa. Teosesittelyiden lisäksi käsiohjelmassa oli lyhyet esittelyt soittajista ja kokoonpanosta. Käsiohjelman kirjoittamisessa lähteinä käytin WSOY:n Sävelten maailma- kirjoja sekä Wikipedia-sivustoa.

2.2.3 Lopputulos

Markkinointi onnistui mielestäni kiitettävästi. Yleisöä oli n. 70, mikä Keuruulla on klassisen musiikin konsertissa keskimääräistä enemmän (Keuruun seurakunnan tilastot 2009).

Monet, jotka eivät paikalle päässeet olivat kuitenkin huomanneet julisteet ja lukeneet puffijutun. Yleisöltä saamani palautteen mukaan käsiohjelma oli hyvin informatiivinen ja siinä riitti luettavaa vielä kotona konsertin jälkeenkin.

3 Harjoitusprosessista oppimisprosessiksi

Miettiessäni mihin osa-alueeseen haluan pureutua syvemmin tässä raporttiosuudessa, lähdin ensin kartoittamaan ylipäänsä konsertin eri osa-alueita. Miellekartan avulla konsertti jakautui selvästi kahtia musiikilliseen valmistautumiseen ja käytännön järjestelyihin. Selvää oli, että minun kannattaisi tässä opintojeni vaiheessa keskittyä johonkin musiikillisen valmistautumisen osa-alueeseen. Harjoitteluprosessin eri vaiheita pohtiessani esiin nousi useitakin mahdollisia aiheita. Näitä olivat mm. yhteissoitto ja liidaus, tulkinnan muodostuminen, jousitukset ja sormitukset, intonaatio ja virittäminen, harjoituksen rakenne, artikulaatio, vibrato jne. Olisi erittäin hyödyllistä ja mielenkiintoista tutkia näitä kaikkia, mutta tämän työn tavoitteiden saavuttamiseksi riittänee yhteen aiheeseen pureutuminen. Seuraavassa kerron, miksi päädyin käsittelemään juuri liidausta ja yhteissoittoa.

3.1 Liidaus

Kvartettillemme sattui Keuruun konsertissa Beethovenin kvartetin kolmannen osan alussa kömmähdys. Itse otan siitä suurimman vastuun harteilleni. Olin näyttämässä osan lähtöä ja epähuomiossa juuri ennen liidausta korjasin viuluni asentoa, mistä sellistimme sai käsityksen, että lähdin liikkeelle. Hän lähti soittamaan osaa, me kolme muuta soittajaa emme. Tilanteesta selvittiin kuitenkin nopeasti, aloitimme muutaman sekunnin jälkeen uudestaan paremmalla menestyksellä.

Nuottiesimerkki 1: Beethoven Jousikvartetto op. 18 no. 1, III osa Scherzo.
Allegro molto tahdit 1-10, DVD: 18:57

SCHERZO.
Allegro molto.

The image shows a musical score for the Scherzo of Beethoven's String Quartet Op. 18 No. 1, measures 1-10. The score is in 3/4 time and features four staves (Violin I, Violin II, Viola, and Cello/Double Bass). The music starts with a piano (p) dynamic and includes trills (tr.) and a forte (f) dynamic marking.

Vaikka muilta mokilta vältyimme, olisi useammassakin kohdassa ollut mahdollisuus samantapaiseen virheeseen. Tästä tapahtumasta inspiroituneena haluan tässä luvussa pohtia tarkemmin liidausta ja yhteissoiton onnistumista. Huomasin, että minulla ei ollut liidauksen tueksi oikeastaan mitään muuta kuin oma mututietoni, emmekä ryhmässämme olleet tätä aihetta erityisesti pohtineet. Nyt, kun konsertissa sattui virhe, on varmasti korkea aika saada uusia ideoita!

Lukua kirjoittaessani olen lähdemateriaalina lukenut kahta Guarneri-kvartetista kertovaa kirjaa: David Blumin *The Art of Quartet Playing* (Cornell University Press, 1986) sekä Fink & Merrielin *String Quartet Playing* (Paganiniana Publications, 1985).

Näistä löysin paljon kiinnostavia ajatuksia kamarimusiikista ja kvartetin toiminnasta.

Lähteinä käytän myös lukuisia kamarimusiikkitunteja eri ohjaajiemme kanssa.

Nuottiesimerkkejä olen ottanut Beethovenin kvartetosta F-duuri op. 18 no. 1 (Breitkopf & Härtel/Dover Publications 1970; Bärenreiter 2008). Nämä kohdat löytyvät myös konsertin dvd- tallenteelta (Liite 1).

Lähdemateriaalia etsiessäni suurin kompastuskivi oli termin ”liidaus” vakiintumattomuus. Tällä asiasanalla ei tietokannoista löytynyt juuri mitään. Olikin keksittävä muita termejä kuvaamaan käsittelemääni aihetta. Hain tietoa esimerkiksi sanoilla johtaminen, näyttäminen, tulkinta, kamarimusiikki ja jousikvartetti. Tietokannoista minulle hyödyllisin oli taidealojen yhteinen arsca-tietokanta. Myös iimp- eli International Index to Music Periodicals- tietokannasta löytyi oivallisia virikkeitä. Iimpistä löytyneitä artikkeleita tosin käytin lähinnä yleisessä aiheeseen tutustumisessa, en niinkään varsinaisen työni lähteinä.

3.2 Yleisesti liidauksesta

Mielestäni liidauksen tarkoitus on auttaa kamariyhtyeen soittajia toteuttamaan yhtenäisen tulkinta esitettävästä musiikista. Heiluminen itsessään ei ole tarkoitus, liikkeen täytyy aina palvella musiikillisia pyrkimyksiä. Tässäkin asiassa pätee usein vanha hyvä sanonta ”vähemmän on enemmän”. Kerrotaan, että Uusi Helsinki- kvartetin nykyinen ykkösviulisti Petri Aarnio olisi joskus liidannut nopean osan lähdön vain kulmakarvaansa nostamalla.

Itse olen omassa soitossani törmännyt ainakin seuraavanlaisiin virheisiin liidauksen saralla:

- En itse lähde samaan aikaan kuin annan signaalin
- Lähden eri tempossa kuin itse liidaan
- Liikkeeni ei ole tarpeeksi selkeä tai määrätietoinen (esim. viulun asennon korjaaminen voi joskus vaikuttaa liidaukselta), ja muut soittajat ymmärtävät väärin
- Näytän väärässä karakterissa (liidaukseen vaikuttaa aina se, millainen tunnelma kappaleessa on)
- Liihoittelen liikettä, tämä häiritsee sekä soittajia että yleisöä: "Yleisö aistii myös lavalla olijoiden eleet ja liikehännän osana konserttikokemusta" (Blum 1986, 10).

Liidauksen ei saisi koskaan häiritä musiikillista linjaa. Peruste tavalle liidaukselle löytyy aina musiikista - temposta, karakterista tai fraseerauksesta. Oikeiden liikeratojen hahmottaminen voi tuntua aluksi hankalalta, niinpä liidaukselta kannattaakin harjoitella itseksensä, sekä ilman soitinta. Täytyy myös muistaa, että jokaisella soittajalla on oma persoonallinen tapansa liidaukselle. Tämän vuoksi uusilla ryhmillä saattaa kestää jonkin aikaa tottua toistensa liidaukseen. Kokemuksen myötä ryhmä oppii paremmin ja paremmin tuntemaan toistensa soittotavan ja soittajat voivat näin helposti "aavistaa" mitä tapahtuu (Fink & Merriell 1985, 29).

Tässä luvussa esittelen yhteensä neljä harjoitusta. Ne on numeroitu sen mukaan missä järjestyksessä ne tekstissä esiintyvät. Harjoituksia voi käyttää ihan missä järjestyksessä tahansa. Ensiksi esittelen harjoituksen, jonka avulla etsitään tarkoituksenmukaista liikettä.

Harjoitus 1

Yhteistä liikettä ja liidauksia voi harjoitella ilman soittimia. Soitetaan yhdessä sovittu kohta vain liikuttaen käsiä ilmassa. Tämän harjoituksen avulla soittaja huomaa kuinka paljon soittimen pitäminen jäykistää käsiä ja ylipäänsä vartalon liikkeitä. Ilman soitinta löytyy helpommin luonnollinen ja rento liike. (Pohjola 2009)

Seuraava harjoitus sopii hyvin liidauksen perusharjoitukseksi. Guarneri- kvartetti kertoo kirjassaan käyttävänsä tätä harjoitusta lämmittelynä, mutta mielestäni harjoitus sopii myös liidauksen harjoitteluun (Fink & Merriell, 83).

Harjoitus 2

Päätetään jokin lyhyt pätkä harjoiteltavasta kappaleesta tai voidaan improvisoida helppo melodia, jossa yksi soittaa melodiaa, muut säestävät. Soitetaan "kappale" ja kukin vuorollaan liidaa. Muut soittajat seuraavat parhaansa mukaan liiderin soittoa ja yrittävät mukautua tämän fraseeraukseen, nyansseihin ym. Voidaan kokeilla erilaisia karaktereja ja harjoitella, miten ne vaikuttavat liikkeisiin, hengitykseen jne.

3.2.1 Pulssin tunteminen

Keskeinen tekijä yhteissoiton ja liidauksen onnistumisessa on yhteisen pulssin tunteminen. Ryhmän tulee aina tarkasti miettiä, mitä aika-arvoja kappaleessa tai tietyssä kohdassa ajatellaan, ja minkä mittainen kohotahti näytetään. Mikäli kappaleen tempo on vaikea määrittää ensimmäisten tahtien mukaan, voidaan apuna käyttää jotain kappaleessa myöhemmin esiintyvää rytmikkäämpää kohtaa ja soveltaa sitä aloitukseen. Näin saadaan heti hyvä syke. (Blum 1986, 12). Liian usein yhteinen tempo löytyy vasta muutaman tahdin jälkeen. Beethovenin ensimmäisessä osassa käytimme tempon löytymisessä apuna tätä kohtaa.

Nuottiesimerkki 3: Beethoven I osa Allegro con brio, tahdit 28–36, DVD: 1:20

The image shows a musical score for the first movement of Beethoven's Symphony No. 1, measures 28-36. It consists of four staves: Violin I, Violin II, Viola/Vicini, and Cello/Double Bass. The music is in 3/4 time and features a mix of dynamics, including fortissimo (f) and piano (p). The score includes various rhythmic patterns, such as eighth and sixteenth notes, and rests. The key signature is one flat (B-flat major or D minor).

3.2.2 Yhteinen hengitys ja "koreografia"

Yhteinen hengitys on myös erittäin tärkeää. Jos kaikki ryhmän jäsenet tekevät yhteisen kohotahtihengityksen, toteutuvat oikea karakteri ja tempo helpommin. Yhdenaikaisuus saavutetaan, kun kaikki kokevat kohon henkilökohtaisesti. Kunnollinen hengitys myös rentouttaa. Seuraavassa kohdassa meidän olisi pitänyt vielä paremmin hengittää yhdessä ja ehkä ottaa myös katsekontaktia avuksi. Yhdenaikaisuus ei ollut paras mahdollinen.

Nuottiesimerkki 3: Beethoven II osa Adagio affettuoso ed appassionato, tahdit 102–105, DVD: 17:45

Yhteisten taukojen aikana myös ryhmän yhteinen "koreografia" on syytä sopia.

Seuraavassa tilanteessa päätimme, että toisen tahdin toisen iskun olemme paikallaan siinä asennossa, johon jääme edellisen äänen jälkeen. Kolmannella iskulla teemme hengityksen ja samalla tuomme jousen takaisin kantaan seuraavan kommentin soittamista varten (Pohjola 2009). Vaikka ykkösviulu näyttäisikin nämä lähdöt, on erittäin tärkeää saada hengitys ja jousen liike yhtenäisiksi. Näin vaikutelma on myös ulkoisesti samankaltainen.

Nuottiesimerkki 4: Beethoven I osa Allegro con brio, tahdit 1-8, DVD: 00:45

Allegro con brio.

Seuraavalla tavalla voi harjoitella ryhmän yhteistä hengitystä.

Harjoitus 3

Otetaan yksittäinen sointu ja soitetaan se eri karaktereissa (esim. Sforzato, pianissimo jne.) kiinnittäen huomiota hengitykseen. Miten erilaiset tunnelmat vaikuttavat hengitykseen?

3.2.3 Katsekontakti

Eräällä kamarimusiikin mestarikurssilla ohjaaja yritti saada ryhmäämme käyttämään vähemmän katsekontaktia yhteissoiton välineenä ja pyysi meitä kääntymään selät vastakkain. Yllätyimme, kuinka hyvin pystyimme soittamaan yhteen vain kuuntelemalla toisiamme. Toki olimme soittaneet harjoituksessa käyttämäämme kappaletta jo jonkin aikaa, eli tulkinta oli meille tuttu. Guarneri- kvartetin jäsenet totesivat haastattelussa, että eivät ole vuosiin katsoneet toisiaan soittaessaan ja yrittävät tietoisesti välttää sitä. Tosin hekin myöntävät, että toisten soittajien sormien ja josten katsominen saattaa auttaa yhteissoitossa. Vasemman käden sormet kertovat enemmän kuin jousen liike, sillä jousessa tapahtuu liikettä jo ennen kuin se osuu kielisiin. (Blum 1986, 14–15). Omasta mielestäni on helpottavaa ottaa lähdöissä joku muu soittaja ikään kuin ”kontaktipisteeksi”, vaikka ei hänen sormiaan tai joustaan erityisesti tuijottaisikaan.

Seuraavassa harjoitus liittyy katsekontaktiin

Harjoitus 4

Koetetaan helppoa kappaletta soitettaessa keskittää katsekontakti vuorotellen toisten soittajien jousiin, sormiin jne. Miten katsekontakti vaikuttaa yhteissoittoon? Voidaan myös kääntää tuolit niin, että selät ovat vastakkain ja soittaa täysin ilman katsekontaktia (Sabbah 2008).

3.3. Kuka liidaa?

”Jousikvartetissa on aina tarve johtajuudelle” (Fink & Merriell 1985, 13). Mielestäni tämä tarve kohdistuu liian usein kvartetin ykkösviululle. Musiikin johtaminen kamariyhtyeessä ei voi olla pelkästään yhden ihmisen harteilla. Myönnän itsekin, että kakkosviulua soittaessa

on erittäin helppo vierittää vastuu ykkösviulun harteille ja itse ikään kuin kadota takalalle "säestämään". Ihannetilanne kuitenkin olisi, että kvartetissa olisi neljä yhtä vahvaa jäsentä, joiden välillä vuorovaikutus olisi vilkasta ja toimivaa, ja joista jokainen vuorollaan astuisi esiin ja ottaisi vastuun ryhmästä. Jokaisen instrumentin täytyy vuorollaan ottaa johtava rooli ja muiden täytyy tällöin kuunnella ja mukautua leaderin tulkintaan (Fink & Merriell 1985, 15). Ei riitä, että ykkösviulu on koko sydämellään ja kehollaan mukana, jos muut soittajat vain peesaavat. Vaikka he soittaisivat teknisesti hyvin, eivät he silloin anna omaa energiaansa soittoon. Jos taas kaikki vuorollaan ovat vetovastuussa, on koko ryhmän aktiivisuustaso korkeampi ja näin ryhmän yhteinen energia nousee. Kaikkien soittajien täytyy olla läsnä koko kehollaan. (Fink & Merriell, 22). Tämä ei kuitenkaan tarkoita hullun lailla heilumista ja liioittelua näytöissä. Aktiivisuuden aistii, vaikka liikehdintä olisikin maltillista. Guarneri- kvartetin toinen viulisti John Dalley toteaa kirjassa *The Art of Quartet Playing*: "Suurimmaksi osaksi yleisö ei huomaa liidaustamme. He ihmettelevät, kuinka olemme yhdessä. Liidauksemme eivät ole suurempia kuin niiden täytyy olla, ja ne on tietenkin jaettu ryhmän kesken." (Blum 1986, 10).

3.3.1 Ohjeita & Esimerkkejä

Kenen sitten pitäisi liidata? Tässä luvussa nostan esiin joitain esimerkkejä, miten liidausta voi jakaa ryhmän kesken. Tämä esitys ei ole kaikenkattava opas, vaan sieltä täältä valikoituneita tilanteita. Esimerkkeihin on liitetty linkit dvd:lle, tosin dvd:n katsominen ei tilanteiden ymmärtämistä varten ole välttämätöntä, lähinnä tallenteelta näkyy, kuinka me viimekesäisessä konsertissamme eri tilanteissa toimimme, missä onnistuimme ja missä olisi ollut parantamisen varaa.

Perussääntönä voidaan mainita, että hän, jolla on melodialinja, huolehtii liidaamisesta.

Nuottiesimerkki 5: Beethoven I osa Allegro con brio, tahdit 83–94, DVD: 2:35

Tähän ohjeeseen on kuitenkin niin paljon poikkeuksia, että sitä hädin tuskin voi pitää sääntönä. Esimerkiksi, jos ykkösviululla on jokin vaikea kuvio tai juoksutus, voi liidus häiritä teknistä onnistumista, ja näin on parempi, että esim. kakkosviulisti näyttää. (Blum 1986, 10)

Seuraavan esimerkin trio oli meille todellinen murheenkryyni koko harjoitteluprosessin ajan. Suurin syy on varmasti ykkösviulun vaikea stemma, jota en saanut varman tuntuiseksi. Epävarmuus taas vaikutti yhteissoittoomme. Myös konsertissa tämä kohta oli ehkä heikoin osuutemme yhteissoiton kannalta

Nuottiesimerkki 6: Beethoven III osa Scherzo. Allegro molto – Trio, tahdit 86–101, DVD: 20:40

The image shows a musical score for the Trio section of Beethoven's Scherzo No. 3, Op. 56, measures 86-101. The score is in 3/4 time and features three staves: Violin I, Violin II, and Cello/Double Bass. The music is marked 'Trio' and 'Allegro molto'. Dynamics range from fortissimo (ff) to pianissimo (pp). The score shows complex rhythmic patterns and melodic lines for the strings.

Joskus taas esim. kvartettojen hitaissa osissa on paikkoja, joissa melodia on laulava ja muut soittavat esimerkiksi kahdeksasosasaästystä. Myös tällöin musiikkia voi johtaa joku muu kuin melodian soittaja. Näin "solisti" voi rauhassa keskittyä kantamaan melodialinjaa, ja muut huolehtivat yhteisestä pulssista.

Tässä kohdassa kakkosviulun liidatus korostuu vielä entisestään, kun crescendon huippu on ykkösviululla ja muilla soittajilla eri kohdassa. Periaatteessa tämän kohdan voisi liidata myös sellisti tai altisti, mutta olen huomannut, että niin kvartetissa kuin myös orkesterissa on luontevaa katsoa oikealle. Jos altisti näyttäisi, joutuisi kakkosviulu kääntymään nähdäkseen altistin viulunsa yli.

Nuottiesimerkki 7: Beethoven II osa Adagio affettuoso ed appassionato, tahdit 1-3, DVD: 10:06

Adagio affettuoso ed appassionato*)

The image shows the first three measures of the second movement of Beethoven's Violin Concerto. The first violin part is marked *pp* and features a long melodic line. The second violin, viola, and cello/bass parts provide accompaniment with rhythmic patterns and a piano (*pp*) dynamic.

Seuraavassa kohdassa crescendon tärkein tekijä on kakkosviulu, sillä hänellä on lyhyimmät aika-arvot (tahdin lopussa). Tämän kohdan menimme kakkosviulun mukaan, tosin kakkosviulun täytyy tässä hieman varoa, ettei peitä ykköstä ja alttoa.

Nuottiesimerkki 8: Beethoven II osa Adagio affettuoso ed appassionato, tahdit 56–61, DVD: 14:30

The image shows measures 56-61 of the second movement of Beethoven's Violin Concerto. The first violin part is marked *pp* and features a long melodic line. The second violin, viola, and cello/bass parts provide accompaniment with rhythmic patterns and a piano (*pp*) dynamic. The score includes dynamic markings such as *cresc.*, *f*, *p*, and *pp*.

Liidatessa täytyy myös muistaa, että se on harvoin vain yhden ihmisen suoritus. Jos ykkösviulu liidaa lähdön, mutta esimerkiksi sellisti alkaa soittaa viulistia nopeampia aika-arvoja, täytyy viulistin ja sellistin huolehtia lähtö "yhteistyönä". He siis ovat keskenään hyvässä kontaktissa ja muut soittajat seuraavat tarkasti.

Seuraavassa voivat liidauksen suorittaa yhdessä ykkösviulu ja sellisti tai sitten sellisti näyttää yksin.

Nuottiesimerkki 9: Beethoven III osa Scherzo. Allegro molto, tahdit 1-10, DVD: 19:00

SCHERZO.
Allegro molto.

The musical score is for the first ten measures of the Scherzo movement from Beethoven's Third Symphony. It is in 3/4 time and marked 'Allegro molto'. The score is written for four staves: Violin I, Violin II, Cello, and Double Bass. The music begins with a piano (p) dynamic. The Violin I part features a melodic line with trills (tr) and accents (f) in measures 7 and 8. The Violin II part has a similar melodic line. The Cello and Double Bass parts provide a rhythmic accompaniment with a steady eighth-note pattern. The score ends with a forte (f) dynamic in measure 10.

Pizzicato-kohdissa sellistin on usein helpointa liidata, sillä pizzicatoa soittaessa sellisti tekee jousikädellään suuremman liikkeen kuin viulisti tai altisti.

Jos kakkosviulu, altto ja sello alkavat soittaa kolmestaan samantapaista tekstuuria, on kakkosviulun luontevaa näyttää. Näin kakkosviulun ei tarvitse kääntyä viulunsa yli katsomaan altistia tai sellistiä.

Nuottiesimerkki 10: Beethoven II osa Adagio affettuoso ed appassionato,
tahdit 1-4, DVD: 10:06

Adagio affettuoso ed appassionato.

Samoin, jos alto ja sello lähtevät yhdessä, voi altisti näyttää.

Nuottiesimerkki 11: Beethoven II osa Adagio affettuoso ed appassionato,
tahdit 62–66, DVD: 14:52

Vaikka soittaja lähtisi yksin liikkeelle, on tärkeää antaa muille signaali, jotta he saavat paremman käsityksen temposta ja karakterista.

Nuottiesimerkki 13: Beethoven IV osa Allegro, tahdit 1-4, DVD: 22:39

The image shows a musical score for Beethoven's IV part, Allegro, measures 1-4. The score is in 2/4 time and features a piano (p) dynamic. The first staff shows a complex rhythmic pattern with sixteenth and thirty-second notes. The second and third staves show a simpler accompaniment pattern. The fourth staff shows a bass line with eighth notes. The tempo is marked 'Allegro' and the dynamic is 'p'.

3.3.2 Yhteenveto

Näistä ohjeista ja esimerkeistä huolimatta haluan tähdentää, että jokaisen ryhmän tulee löytää oma luonnollinen tapansa liidata. Siihen vaikuttavat ryhmän jäsenten persoonallisuudet, mieltymykset, jo opitut tavat jne. Keskustelemalla ja kokeilemalla löytyy varmuus yhteissoitannollisesti vaikeiden paikkojen läpivientiin niin, että esityksessä soittajat voivat keskittyä musiikin tulkintaan.

4 Pohdinta

Konsertista on nyt kulunut aikaa yli puoli vuotta. On varmasti luonnollinen kehityksen merkki, että dvd:tä katsellessa tuntuu siltä, että monista kohdista selviäisi nyt paremmin kuin viime kesänä. Eniten hätkähdytti soiton tietty vakavuus ja ilmeettömyys. Soittamisen riemua ei kasvoillamme juuri näy. Vaikka olotila muuten olisikin stressaantunut, pitäisi lavalla uskaltaa nauttia kovan harjoittelun tuloksista ja antaa vain mennä. Miten voisi omaksua sellaisen mentaliteetin?

Yhtyeen jäsenenä olisin toivonut kvartetiltamme lisää aktiivisuutta. Jokainen vain tuntuu soittavan omaa stemmaansa. Dialogi muiden soittajien kanssa on vähäistä. Kokonaisuudessaan olen kuitenkin tyytyväinen tähän projektiin ja sen tuloksiin. Harjoittelimme ahkerasti ja menimme varmasti eteenpäin sekä yhtyeenä että jokainen henkilökohtaisesti. Tämä konsertti ja sen analysointi antoi hyviä näkymiä siitä, mihin suuntaan voimme tulevaisuudessa edetä.

Konsertin käytännön järjestelyt sujuivat mielestäni hyvin. Sillä puolella ei oikeastaan mitään jäänyt hampaankoloon. Yleisöä voisi aina olla enemmän, ehkä tulevaisuudessa uskallan mainostaa konserttejani laajemmin ja pohtia myös erilaisia yritysyhteistyöhankkeita yleisömäärän kasvattamiseksi. Nyt oli vähän sellainen olo, että kehtaako tätä nyt mainostaa? Entä, jos emme onnistu konsertissa? Mainonnan saralla pitäisi myös kerätä lisää itseluottamusta, että uskaltaisi seisoa oman osaamisensa takana ja kutsua ihmiset kuuntelemaan.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekemisestä jäi tunne, että oli vaikea saada monimuototyön kirjallinen ja toiminnallinen osa yhdistettyä. Järjestin konserttia koko kevään 2009 varsin innokkaasti ja ahkerasti, mutta konsertin jälkeen minulle tuli tunne, että suurin osa opinnäytetyöstä olikin vielä tekemättä. Jollain tavalla piti aloittaa tyhjästä. Vieläkin minulla on sellainen tunne, että konsertti ja kirjallinen tuotos jäivät irrallisiksi. En saanut vangittua konsertin tunnelmaa ja oppimisen kokemuksia niin hyvin kuin olisin toivonut. Kuitenkin koen, että olen saanut paljon uusia ideoita tästä liidaamisen tutkailusta ja uskon, että siitä on tulevaisuudessa hyötyä kamarimusiikkia soittaessa. Lähdemateriaaliin paneutumisen koin erittäin mielenkiintoiseksi. Tutkaillessani Guarneri-kvartetin ajatuksia huomasin monesti, että olin jo eksynyt aivan muihin aiheisiin, mutta silti oli vain pakko lukea eteenpäin. Opin siis varmasti paljon muutakin kuin mitä tähän työhön pystyin sisällyttämään.

Lähteet

Beethoven, Ludwig van. Jousikvartetto op. 18 nro 1. F-duuri. Partituuri. Beethoven, Streichquartette op. 18. Toim. Jonathan del Mar, 2008. Bärenreiter: Kassel, Germany.

Beethoven, Ludwig van. Jousikvartetto op. 18 nro 1 F-duuri. Partituuri. Ludwig van Beethoven, Complete String Quartets and Grosse Fuge. Breitkopf & Härtel 1862-1890. Breitkopf & Härtel: Leipzig, Germany. *Reprint* - Dover Publications 1970: New York.

Blum, David 1986. The Art of Quartet Playing. Cornell University Press: Ithaca, New York

Dvořák, Antonín. Jousikvartetto nro 12 F-duuri "Amerikkalainen". Partituuri. 1955.

Bärenreiter Editio Supraphon: Praha.

Fink, I. & Merriell, C. 1985. String Quartet Playing. Paganiniana Publications: Neptune City, N. J.

Knapas, Marja Terttu 1998. Keuruun kirkot, Nykyinen vanha kirkko. Keuruun ja Pihlajaveden kirkot. Museovirasto: Painotalo Miktor, Helsinki. 13-34.

Keuruun musiikkileiri 2010. Verkkodokumentti. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <http://www.keuruunmusiikkileiri.fi>. Luettu 23.3.2010

Keuruun seurakunnan tilastot 2009. Keuruun seurakunta.

Kulttuurialan opinnäyteohje. 2008. Toim. K. Halonen & T. Heikka. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Ludwig van Beethoven. Verkkodokumentti. Wikipedia. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) http://fi.wikipedia.org/wiki/Ludwig_van_Beethoven. Luettu 25.8.2009

Läntisen Keski-Suomen musiikkileiri 2009. Verkkodokumentti. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <http://www.keuruu.fi/vapaa-aika/musiikkileiri/index2.htm>. Luettu 23.3.2010

Pohjola, Paavo 2009. Kamarimusiikkitunti. Kamarimusiikin mestarikurssi Seinäjoella.

Sabbah, Leah 2009. Kamarimusiikkitunti. Deutsch-Skandinavische Orkesterwoche, Berlin. 8.1.2009.

Sävelten maailma, WSOY 1989. Toim. Isopuro & Paananen. WSOY: Helsinki

Liitteet

Liite 1: Konsertin DVD-tallenne

Liite 2: Konsertin käsiohjelma

Liite 3: Puffijuttu Suur-Keuruu-lehdessä 3.6.2009

Liite 2: Käsiohjelma

Aino ja suvi

*Kamarimusiikkikonsertti
sunnuntaina 7.6.2009 klo 15.00
Keuruun uudessa kirkossa*

*Ludwig van Beethoven (1770 - 1827):
Jousikvartetto F-duuri, op. 18 no. 1*

*I Allegro con brio
II Adagio affettuoso ed appassionato
III Scherzo: Allegro molto – Trio
IV Allegro*

*Antonín Dvořák (1841 - 1904):
Jousikvartetto F-duuri "Amerikkalainen", op. 96*

*I Allegro ma non troppo
II Lento
III Molto vivace
IV Vivace, ma non troppo*

Jousikvartetti AINO

*Elina Poikonen, viulu
Heidi Ilmolahti, viulu
Helinä Nissi, alttoviulu
Johanna Tarkkanen, sello*

Ludwig van Beethoven syntyi Bonnissa 16. joulukuuta 1770. Perheessä oli yhteensä seitsemän lasta, joista vain Ludwig ja hänen kaksi pikkuveljeään elivät aikuisikään saakka. Beethovenin lapsuus oli hyvin onneton. Isä Johann, joka toimi laulajana Kölnin vaaliruhtinaan hovissa, joi paljon ja oli luonteeltaan hyvin äkkipikainen. Perheellä oli jatkuvasti rahahuolia, sillä isä tuhlassi juopotteluun kaiken minkä tienasi. Huomatessaan Beethovenin musiikilliset lahjat, isä Johann keksi, että perheen taloudellisen tilan parantamiseksi Beethovenista oli tultava Mozartin kaltainen ihmelapsi. Hän pakotti Beethovenin tuntikausiksi harjoittelemaan pianon äärelle. Ystäviä Beethovenilla ei juuri ollut. Vaikka hän oli luonteeltaan lempeä, ikätovereidensa keskuudessa hänestä ei pidetty. Liekö syynä ollut hänen epäsiisti ulkonäkönsä - rähjäiset vaatteet ja karkeat käytöstavat. Beethovenia kutsuttiin lapsena espanjalaiseksi, *Der Spagnol*, sillä hänellä oli hyvin tumma iho. Koulunkäyntikään ei nuorelta Ludwigilta sujunut odotetusti. Hän oli rauhallinen oppilas, mutta haluton lukemaan. Tärkein henkilö nuoren Beethovenin elämässä oli hänen äitinsä Maria Magdalena. Äidiltään Beethoven sai lämpöä ja rakkautta. Maria Magdalena oli luonteeltaan hyvin hellä ja ymmärtäväinen, mutta ilmeisesti poikansa tapaan myös onneton, sillä hänen ei koskaan nähty nauravan.

Beethoven esiintyi ensimmäisen kerran julkisesti seitsemänvuotiaana, isä tosin kirjoitti ohjelmaan iäksi kuusi vuotta, jotta pojan taidot tekisivät suuremman vaikutuksen. Esiintymisen jälkeen Beethoven sai opettajakseen Christian Gottlob Neefen, joka oli vaaliruhtinaan teatteriseurueen musiikillinen johtaja ja myöhemmin hoviurkuri. Neefe oli hyvä opettaja. Hänen opissaan Beethoven julkaisi ensimmäiset tärkeät sävellyksensä, kolme pianosonaattia "Vaaliruhtinassonaatit". Myöhemmin Beethoven pääsi Neefen sijaiseksi ja apulaiseksi. Vuonna 1787 Beethoven sai rahat kauan toivomaansa Wienin-matkaa varten. Hän lähti innoissaan Mozartin kotikaupunkiin ja pääsi soittamaan tälle ihailemalleen musiikkinerolle. Mozart vaikuttoi Beethovenin improvisointitaidoista ja totesi: "Olet kerran luova suuren äänen maailmaan". Myöhemmin Mozart antoi Beethovenille tunteja, joiden

perusteella Beethoven totesi Mozartin soittaneen hienosti, mutta hakkaavasti. Wienissä oleskelu kuitenkin keskeytyi pian, kun Beethoven sai tiedon äitinsä sairaudesta. Maria Magdalenan kuolema oli Beethovenille ja koko hänen perheelleen murskaava isku. Isä Johann alkoi juoda entistä enemmän, ja perhettä vaivasivat rahahuolet. Beethovenin sävellystyö sai kuitenkin pikkuhiljaa tuulta siipiensä alle. Hänen lahjojaan alettiin arvostaa Bonnissa, ja hän sai ylhäisön piiristä suosiollisia ystäviä ja tukijoita.

Joulukuussa 1791 Joseph Haydn matkusti Lontooseen Bonnin kautta ja sattui kuulemaan Beethovenin säveltämän messun. Haydn vaikutti suuresti ja kutsui Beethovenin oppilaakseen Wieniin, jonne hänen onnistui tukijoidensa taloudellisella avustuksella matkustaa syksyllä 1792. Opinnot Haydnin kanssa eivät tosin sujuneet parhaalla mahdollisella tavalla, ja yhteistyö loppui nopeasti. Beethovenin maine oli kuitenkin kiirinyt jo Wieniin asti, ja hän alkoi saada arvostusta myös siellä sekä pianistina että säveltäjänä. Tilauksia ja konsertteja sateli. Pian Beethovenin elämä kuitenkin muuttui. 1800-luvun alussa Beethoven huomasi kuulonsa alkaneen hiljalleen heikentyvän. Hän piti asian salassa lukuun ottamatta muutamaa ystävää ja lääkäriä. Lääkärit eivät kuitenkaan monista yrityksistä huolimatta voineet parantaa Beethovenia. Kuurous leimasi koko hänen loppuelämänsä. Se vaikeutti sosiaalista kanssakäymistä, Beethovenista tuli ärtyisä ja monet tärkeät ystävyysuhteet katkesivat. Kuurous sai kuitenkin Beethovenin säveltämään entistä kiihkeämmin ja mestariteos syntyi toisensa jälkeen. Viimeiset vuotensa Beethoven keskittyi säveltämään erittäin luomisvoimaisena, mutta umpikuurona hän ei koskaan voinut kuulla aikaansaannoksiaan, joista suuri osa on elänyt tähän päivään saakka musiikin historian merkkiteoksina. Viimeisen kerran Beethoven esiintyi julkisesti konsertissa 7. toukokuuta 1824, jolloin hänen yhdeksäs sinfoniansa kantaesitettiin. Beethoven istui orkesterin keskellä ja löi tahtia Michael Umlaufin toimiessa kapellimestarina. Esiityksen jälkeen Beethoven jatkoi tahdin lyömistä, koska oli ajatuksissaan "johtanut" teoksen hitaammassa tempossa, eikä näin huomannut yleisön jo osoittavan hänelle suosiotaan. Vasta erään

soittajan käännettyä Beethovenin yleisöön päin, huomasi hän, että teos oli loppunut ja yleisö vaikuttunut. Kun yleisölle valkeni, että säveltäjä ei ollut kuullut teoksen esityksestä mitään, innostui se hurjiin suosionosoituksiin.

Beethoven oli omaksunut klassismin ajan jousikvartettiperinteen jo Mozartilta ja Haydnilta, ja sen ankarat vaatimukset kiehtoivat häntä. Beethovenin luonnosvihkoja tarkastelemalla on huomattu, että hän sävelsi ensimmäiset kvartettonsa erityisen huolellisesti, muokkasi ideoita uudelleen ja uudelleen. Beethovenin 16 kvartettoa ovat syntyneet hyvin pitkän ajan kuluessa, ja näin ne tarjoavat loistavan kuvan hänestä säveltäjänä. Tänään kuultava jousikvartetto F-duuri op. 18 no. 1 syntyi vuosina 1798–1800 ja se julkaistiin vuonna 1801. Numeroinnista huolimatta tämä teos ei ole säveltäjän ensimmäinen kvartetto. Avausosa Allegro con brio on kirjoitettu sonaattimuodossa. Esittelyjakso alkaa F-duurissa pääteemalla, joka esitetään kahteen kertaan, ensin pianonyanssissa sen jälkeen voimakkaammin. Pääteemasta siirrytään transitio-vaiheen kautta sivuteemaan, joka on luonteeltaan lempeämpi ja levollisempi. Sivuteema on pääsävellajin dominanttisävellajissa C-duurissa. Esittelyjakson lopettavassa alueessa on aineksia sekä pää- että sivuteemasta. Esittelyjaksoa seuraa kehittäjäjakso, joka on luonteeltaan dramaattinen. Sävellajit vaihtelevat, eikä musiikki tunnu tavoittavan päämäärää. Temaattinen materiaali on peräisin pääteemasta. Kehittäjäjakson jälkeen siirrytään esittelyjaksoa muistuttavaan kertausjaksoon. Nyt sekä pää- että sivuteema esitetään F-duurissa. Kertausjakson loppu on esittelyjaksoon verrattuna laajennettu. Toiseen osaan Adagio affettuoso ed appassionato Beethoven sai innoituksen William Shakespearin Romeosta ja Juliasta. Osa on erittäin dramaattinen subito-nyansseineen ja runsaine sforzatoineen ja aksentteineen, mutta onneksi välillä esitellään myös onnellisempia ja levollisempia aiheita. Kolmas osa (tahtilajiltaan $\frac{3}{4}$) on jakautunut kahteen jaksoon. Scherzo aloittaa osan. Scherzooa seuraa vauhdikas ja dramaattisempi trio, jonka jälkeen palataan takaisin alun leikkisään tunnelmaan. Kvartetton päätää vauhdikas neljäs osa Allegro, jossa kukin soittaja

pääsee vuorotellen irrottelemaan triolijuoksutuksilla. Osan keskellä on pieni fughetta.

Antonín Dvořák syntyi Prahán lähellä Nelahozevesin kylässä syyskuun 8. päivänä vuonna 1841. Hänen isänsä oli majatalonpitäjä ja lihakauppias, äiti entinen palvelustyttö. Dvořákin isä oli innokas musiikin harrastaja, hän soitti viulua ja sitraa kyläyhtyeessä sekä lauloi. Isänsä innoittamana myös Antonín alkoi jo varhain harrastaa musiikkia. Hän soitti viulua ja lauloi kuorossa, myöhemmin hän opiskeli urkujen soittoa paikallisen kyläkoulunopettajan johdolla. Lopetettuaan kyläkoulussa Antonín siirtyi isän vastustuksesta huolimatta opiskelemaan Prahán urkurikouluun vuonna 1857. Vaatimattomien kotiolojensa vuoksi Antonín sai sukulaisiltaan avustusta opiskelua varten. Dvořák soitti urkujen lisäksi myös pianoa ja alttoviulua, ja hän työskentelikin opintojensa jälkeen useissa orkestereissa alttoviulistina. Säveltäminen alkoi kuitenkin kiinnostaa Dvořákia. Vapaa-ajallaan hän tutki innokkaasti partituureja, ja vähitellen alkoi syntyä omia sävellyksiä. Dvořákin tyyli oli hyvin mutkaton ja tavallinen verrattuna useisiin aikalaisiinsa. Hän ei pyrkinyt musiikillaan yleisiin päämääriin, vaan ajatteli enemmänkin taidetta koko kansan hyväksi. Tässä hän onnistuikin. Dvořákin tyyli miellytti kaikenlaisia kuulijoita, ja hän oli jo elinaikanaan hyvin suosittu säveltäjä. Dvořákin musiikissa kuuluu selvästi böömiläisen kansanmusiikin vaikutus ja levitessään ympäri Eurooppaa musiikki palveli myös Böömin kansallisia pyrkimyksiä.

Luonteeltaan Dvořák oli hyvin ujo. Hän pelkäsi kaupungin katuja ja ihmisvilinää ja vältteli sosiaalista elämää. Dvořák hankki maatilaa böömiläisestä Vysokán kylästä, ja siellä hän vietti vuosittain useita kuukausia nauttien maaseudun rauhasta. Dvořák avioitui jalokivikauppias Cernákin tyttären Annan kanssa ja he saivat kuusi lasta. 1800-luvun lopussa Dvořák sai tarjouksen tulla New Yorkiin kansalliskonservatorion johtajaksi. Dvořákia epäilytti jättää kotimaansa, mutta runsaan palkkion houkuttamana hän matkusti

perheineen New Yorkiin. Dvořák innostui amerikkalaisesta kansanperinteestä ja vaikka hän kiisti käyttäneensä sävellyksissään alkuperäismelodiikkaa, kuuluvat hänen Amerikassa syntyneissä teoksissaan selvästi niin mustan väestön negrospirituaalit kuin myös intiaanien musiikin piirteet. Dvořák kärsi Amerikassa jatkuvasti kovasta koti-ikävästä, ja myös tämä Böömin kaipuu on kuultavissa hänen töissään. Kesällä 1895 Dvořák palasi pysyvästi Böömiin ja alkoi hoitaa ensin Prahan konservatorion sävellyksen professuuria ja myöhemmin rehtorin tehtäviä. Viimeisinä vuosinaan Dvořák keskittyi sävellystyössään erityisesti oopperaan.

Tänään kuultava Jousikvartetto F-duuri op. 96 "Amerikkalainen" syntyi vuonna 1893 Dvořákin viettäessä kesälomaa Spillvillessä Iowassa sijaitsevassa tšekkiläisessä siirtokunnassa. Teos kantaesitettiin Bostonissa vuonna 1894. Ensimmäinen osa Allegro ma non troppo on sonaattimuotoinen, tosin piirteet eivät ole yhtä selkeät kuin edellä kuullussa Beethovenin teoksessa. Osa alkaa alttoviulun esittämällä pääteemalla, jonka 1. viulu sen jälkeen toistaa. Laajan transition jälkeen sivuteema esiintyy hieman poikkeuksellisesti pääteeman F-duurin jälkeen A-duurissa, ei siis pääsävellajin dominanttisävellajissa kuten usein on tapana. Kehittelyjaksossa käytetään pääteeman materiaalia, ja verrattuna esittelyjaksoon se on luonteeltaan epävakaa. Kertausjaksossa pää- ja sivuteema esitetään uudelleen, molemmat pääsävellajissa. Toisen osan (Lento) alussa ensimmäinen viulu ja sello soittavat vuorotellen haikean melodian. Myöhemmin viulun ja sellon vuorottelu vaihtuu 1. ja 2. viulun dialogiin, joka vie osan huippukohtaan. Tämän jälkeen sello kertaa vielä osan alusta tutun melodian. Osa on erittäin kaunis ja linjakas. Kvartetton kolmanteen osaan Dvořákin kerrotaan saaneen idean häntä sävellystyön aikana häirinneen linnun laulusta. Osa on mielenkiintoinen palapeli, jossa aiheet toistuvat useita kertoja, vuorotellen eri soittimilla esitettyinä. Neljäs osa Vivace ma non troppo on kvartetton riehakas ja rytmikäs finaali, jossa on jollain tavalla matkanteon tuntua. Joskus sitä onkin kuvattu rautatiellä tai junalla. Osan keskellä hurjan tunnelman keskeyttää hetkeksi kaunis koraalimainen jakso.

Jousikvartetti AINO perustettiin Helsingissä syksyllä 2007, ja se koostuu Metropolia Ammattikorkeakoulun (ent.) Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia) ja Sibelius-Akatemian opiskelijoista. Kvartetissa soittavat Elina Poikonen (viulu), Heidi Ilmolahti (viulu), Helinä Nissi (alttoviulu) ja Johanna Tarkkanen (sello), ja heidän ohjaajinaan ovat Metropolia ammattikorkeakoulussa toimineet kamarimusiikin yliopettaja Pekka Helasvuo sekä Keijo Aho. Nykyisin kvartetia ohjaa Sibelius-Akatemian kamarimusiikin dosentti Paavo Pohjola. Jousikvartetti AINO on osallistunut mm. Uusi Helsinki- kvartetin sekä Kubrick- kvartetin mestarikursseille. Satunnaisesti kvartetia ovat ohjanneet myös Petri Aarnio sekä Ottawan yliopiston viulunsoiton professori David Steward

Elina Poikonen (s. 1986) aloitti viuluopinnot 4-vuotiaana Keuruulla Leena Kostilaisen johdolla. Vuosina 1992–2005 hän opiskeli Läntisen Keski-Suomen musiikkiopistossa opettajinaan Krzysztof Dobosiewicz, Soile Tikka ja Anatoli Melnikov. Syksystä 2005 alkaen hän on opiskellut Metropolia Ammattikorkeakoulun (ent.) Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia) musiikin koulutusohjelmassa ensin Katinka Korkealan, nykyisin Petri Aarnion luokalla. Mestarikursseilla Poikosen opettajina ovat olleet mm. Hagai Shaham, Jaakko Kuusisto sekä Päivyt Meller. Lisäksi hän on osallistunut Pinchas Zukermannin etämestari luokalle. Elina Poikonen on esiintynyt Helsinki Camerata- orkesterin ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun sinfoniaorkesterin solistina. Hänen instrumenttinaan on italialainen Antonio Pelizon- viulu vuodelta 1817.

Heidi Ilmolahti (s. 1987) aloitti viulunsoiton 5-vuotiaana Kokkolassa Irmeli Niskasén oppilaana. Vuosina 1994–2006 hän opiskeli Keski-Pohjanmaan konservatoriossa, jossa hänen opettajinaan toimivat mm. Juhani Koivisto ja Elar Kuiv. Vuodet 2006–2008 hän opiskeli Helsingin ammattikorkeakoulussa Katinka Korkealan johdolla. Syksyllä 2008 Ilmolahti aloitti opinnot Sibelius-

Akatemiassa esittävän säveltaiteen koulutusohjelmassa Päivyt Mellerin oppilaana. Heidi Ilmolahti on esiintynyt Keski-Pohjanmaan kamariorkesterin sekä Helsingin ammattikorkeakoulun Helsinki Camerata -orkesterin solistina. Hän on osallistunut mm. Jennifer Wolfin, Mikhail Kopelmanin, Jari Valon sekä Kaija Saariketun mestarikursseille. Ilmolahti on jäsenenä AINO-jousikvartetissa sekä Guardia Nueva -orkesterissa.

Helinä Nissi (s. 1989) aloitti viulunsoiton 8-vuotiaana Muhoksen musiikkikoulussa Antti Kauppilän oppilaana. Syksyllä 2004 viulu vaihtui alttoviuluun ja Nissi siirtyi Johanna Leponiemen oppilaaksi Oulun konservatorioon. Suoritettuaan musiikkialan perustutkinnon Oulussa, Nissi aloitti opinnot Metropolia ammattikorkeakoulussa syksyllä 2008 Helge Valtosen luokalla. Helinä Nissi on osallistunut useille mestarikursseille, opettajinaan mm. Teemu Kupiainen ja Leena Muona.

Johanna Tarkkanen (s.1985) aloitti sello-opintonsa vuonna 1992 Ilmajoen musiikkiopistossa. Vuosina 2001–2005 hän opiskeli Etelä-Pohjanmaan musiikkiopistossa Jussi Peltosen ja Erkki Lahesmaan johdolla. Hän aloitti musiikkipedagogin opintonsa Turun AMK:n Taideakatemiassa vuonna 2005 ja syksystä 2007 hän on opiskellut Helsingin Metropolia ammattikorkeakoulussa Roi Ruottisen johdolla. Opintojensa aikana hän on osallistunut monille mestarikursseille opettajinaan mm. Mirel Iancovici, Heikki Rautasalo, Michel Strauss ja Raimo Sariola. Hän on esiintynyt Seinäjoen kaupunginorkesterin solistina ja voittanut I palkinnon nuorten kamarimusiikkikilpailusta Kauhavalla.

Liite 3: Puffijuttu Suur-Keuruussa 3.6.2009

Sunnuntai-iltapäivänä Keuruun uusi kirkko täyttyy kesäisillä sävelillä, kun Jousikvartetti AINO esiintyy AINO ja suvi- kamarimusiikkikonsertissa. Ohjelmassa on Antonín Dvořákin Jousikvartetto F-duuri op. 96 "Amerikkalainen" ja Ludwig van Beethovenin Jousikvartetto F-duuri op. 18 nro 1. Konsertti alkaa kello 15.

Jousikvartetti AINO koostuu Metropolia Ammattikorkeakoulun (entinen Helsingin AMK) ja Sibelius-Akatemian opiskelijoista. Kvartetissa soittavat Elina Poikonen (viulu), Heidi Ilmolahti (viulu), Helinä Nissi (alttoviulu) ja Johanna Tarkkanen (sello), ja tällä hetkellä heidän ohjaajanaan toimii Paavo Pohjola. Mestarikursseilla yhtyettä ovat ohjanneet mm. Uusi Helsinki- kvartetin jäsenet. Tammikuussa 2009 Jousikvartetti AINO osallistui Berliinissä Kubrick- kvartetin mestarikurssille ja esiintyi mm. Pohjoismaiden suurlähetystössä. Tulevana kesänä kvartetti esiintyy omin konsertein eri puolella Suomea.

Iltapäiväkonsertin ohjelmassa on kaksi jousikvartettoa F-duurissa. Näistä Antonín Dvořákin "Amerikkalainen" kvartetto on yksi säveltäjän suosituimmista teoksista. Kvartetto syntyi vuonna 1893 Dvořákin toimiessa New Yorkin kansalliskonservatorion johtajana. Siinä kuuluvat niin Dvořákin kotimaan Tšekin kansanmusiikin vaikutteet kuin myös amerikkalainen alkuperäismelodiikka, kuten intiaanien laulu. Beethovenin jousikvartetto op. 18 no. 1 ei ole numeroinnista huolimatta säveltäjän ensimmäinen kvartetto. Beethovenin luonnoksista ja käsikirjoituksista on huomattu, että säveltäjä korjaili teosta erittäin paljon. Hän siis halusi tehdä erityisen huolellista työtä. Tuloksena onkin hieno ja vaikuttava teos, jonka toiseen osaan Beethoven sai innoituksen William Shakespearen Romeosta ja Juliasta.

AINO ja suvi- konsertti on samalla Elina Poikosen opinnäytetyökonsertti, ja se järjestetään yhteistyössä Metropolia ammattikorkeakoulun, Keuruun kaupungin kulttuuritoimen ja Keuruun seurakunnan kanssa.

Jousikvartetti AINO Keuruun uudessa kirkossa su 7.6.2009 klo 15.00. Ohjelma 5 €